

Ewa Kocój

MUZEUM WSI „DYMITRA GUSTIEGO” W BUKARESZCIE

Ulubionym miejscem wypoczynku mieszkańców Bukaresztu jest jezioro i park Herăstrău. Tu, w samym sercu miasta, mieści się najslynniejsze rumuńskie muzeum na wolnym powietrzu – Narodowe Muzeum Wsi „Dymitra Gustiego” (rum. Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”), tak chętnie odwiedzane przez Rumunów i turystów spoza granic kraju. Przylega ono do jednej z najruchliwszych ulic Bukaresztu – Soseaua Kisseleff, przebiegającej obok Łuku Triumfalnego, wybudowanego w latach międzywojennych, kiedy to architektura Rumunii wzorowała się na słynnych paryskich oryginałach. Myliłby się jednak ktoś, kto twierdziłby, iż samo centrum stolicy i najruchliwsza ulica czynią z muzeum miejsce niemożliwe do odpoczynku – w zadziwiający sposób pozwala ono wyrwać się z hałasu miasta i uchwycić atmosferę sielskiej, choć może nazbyt idealistycznej rumuńskiej wsi. Czegóż tu nie mamy? Zza drewnianych zagród wyrastają chałupy z glinianymi klepiskami, wodne i wietrzne młyny, stodoły na zręb zakładane, spichlerze, olejarnie słomą kryte, kuźnie i drewnutnie z szeroko otwartymi drzwiami, ziemne lepianki, wolno stojące piece chlebowe i studnie ze skrzypiącym żurawiem. Widać cerkwie, zwieńczone gontowymi dachami, z wieżami jakby sięgającymi nieba. Tu i ówdzie stoi wbity w ziemię drewniany potrójny krzyż, wzywający do cichej modlitwy i zadumy. We wnętrzach domów stare ludowe meble, nierzadko rzeźbione i malowane, kolorowe, ręcznie tkane dywany, różnobarwne kilimy i obrusy, piece o cudacznych kształtach, ikony na szkle i drewnie *pisane*, krzyże z ornamentyką, jakiej rzadko już szukać. Całości dopełnia zapach – drewno, słoma, wiklina, kolorowe kwiaty w ogródkach, skoszone siano przed gospodarstwami. Wszystko to sprawia, iż zwiedzający odnosi wrażenie jakby na moment opuścił ponaddwupółmilionowy Bukareszt i znalazł się w centrum bogatej i zadbanej wsi.

Nie zawsze jednak było tu tak przytulnie i wesoło. Jeszcze kilkanaście lat temu po zwiedzeniu muzeum ogarniała człowieka nuda, szarzyzna i melancholia. Muzeum Wsi, choć było oczkiem w głowie Nicolae Ceaușescu, wyglądało tak, jakby czas tu się w smutnych latach komunistycznej wsi zatrzymał. Magia ludowej tradycji nie zawsze też przyciągała tak licznie zwiedzających, jak potrafi to uczynić obecnie. Wraz z upadkiem komunizmu rozpoczęła się nowa era w dziejach muzeum. Obecny sukces muzeum jest wynikiem zarządzania tą instytucją przez nową ekipę badaczy i menedżerów, którzy

po upadku reżimu komunistycznego w Rumunii postarali się nadać temu miejscu nowego ducha, harmonijnie łączącego tradycję z nowoczesnością. Obecnie skansen zachwyca swoją naturalnością, ale i naukowym porządkiem oraz przemyślanym sposobem ekspozycjonowania kultury ludowej w sposób atrakcyjny dla współczesnego zwiedzającego.

Historia

Początki Muzeum Wsi sięgają drugiej połowy XIX w. W 1867 r. Aleksandru Odobescu, wybitna postać rumuńskiej kultury¹, w trakcie podróży do Paryża wziął udział w międzynarodowej wystawie budownictwa wiejskiego. Po powrocie do kraju młody Rumun wysunął ideę, aby zorganizować w Bukareszcie ekspozycję zanikającej ludowej kultury. Odobescu do swojego pomysłu zdołał przekonać grupę badaczy i miłośników folkloru, którzy w następnych latach zajęli się zbieraniem po wioskach Rumunii etnograficznych eksponatów dla przyszłego muzeum. Już w 1906 r. rumuński profesor Aleksandru Tzigara-Samurcaș² jako pierwszy przetransportował do Bukaresztu wiejski dom, który włączył do ekspozycji Muzeum Narodowego. Równocześnie po pierwszej wojnie światowej, w 1918 r., Stowarzyszenie dla Badań i Reform Społecznych zaproponowało przeprowadzenie badań w rumuńskich wioskach, które mogłyby przyczynić się do poprawy warunków życia miejscowej ludności.

Idea Odobescu była kontynuowana w latach międzywojennych, uzyskując aprobatę jednego z najwybitniejszych wówczas badaczy rumuńskich – prof. Dimitrie Gustiego, twórcy słynnej bukaresztańskiej Szkoły Socjologii. W badaniach w latach 1925–1936, prowadzonych pod kierunkiem Katedry Socjologii Uniwersytetu w Bukareszcie, wzięli udział znani specjaliści różnych profesji – socjologowie, etnografowie, folklorysty, geografowie i lekarze, m.in. Traian Herseni³, Henry H. Stahl⁴, Mircea Vulcănescu⁵, Anton

---

¹ A. Odobescu (1834–1895) – rumuński pisarz, archeolog i polityk; studiował literaturę i archeologię na uniwersytecie w Paryżu, profesor Uniwersytetu w Bukareszcie; członek Akademii Rumuńskiej, autor krótkich opowiadań, autor antologii ludowych opowieści i *Historii archeologii* (1877).

² Szerzej na temat A. Tzigara-Samurcașa zob. P. Popovăț, *Părintele Muzeului*, (w:) *Muzeul de la Șosea*, Martor IV, 1999, s. 108–123.

³ T. Herseni (1907–1980) – wybitny socjolog, etnolog i antropolog rumuński, przedstawiciel pierwszego pokolenia słynnej Szkoły Socjologii z Bukaresztu, twórca intensywnej metody badań monograficznych w terenie. Autor licznych prac socjologicznych i etnologicznych, m.in. *Teoria monografii socjologicznej*, *Drăguș – wioska z Țara Oltului (Făgăraș)*, *Sociologia i etyka*, *Sociologia literatury*, *Sociologia języka*, *Literatura i cywilizacja*, *Elementy archaiczne w rumuńskiej kulturze ludowej*.

⁴ H.H. Stahl (1901–1991) – słynny rumuński etnograf, antropolog kultury, historyk społeczny i socjolog wsi rumuńskiej. Przedstawiciel szkoły monograficznej i badacz terenowy. Wspólnie z M. Eliade i M. Vulcănescu założyciel czasopisma „Criterion”. Autor prestiżowych prac związanych z etnografią i socjologią wsi rumuńskiej, m.in. *Technika monografii socjologicznej*, *D. Gusti. Studia krytyczne*, *Traditional Romanian Village Communities: The Transition from the Communal to the Capitalist Mode of Production in the Danube Region*.

⁵ M. Vulcănescu (1904–1952) – filozof, ekonomista i socjolog, profesor etyki rumuńskiej, asystent prof. D. Gustiego, uwięziony w czasach reżimu Antonescu, zmarł po akcji protestacyjnej w więzieniu. Autor kilku monografii, w tym m.in. *D. Gusti i szkoła socjologiczna z Bukaresztu*, *O istocie duchowości rumuńskiej*.

Golopenția⁶, Victor Ion Pop⁷. W tym czasie wykonano szereg ekspedycji w różne regiony Rumunii i prowadzono interdyscyplinarne badania o charakterze socjologicznym. Szczególnie wartościowe zbiory etnograficzne – ludowe domy, pomieszczenia gospodarcze, cerkwie, narzędzia rolnicze czy też sztuka ludowa – były transportowane z wiosek do Bukaresztu, stając się podstawą późniejszej kolekcji muzealnej. W ten sposób badacze mieli przejechać ponoć 99 wsi. Aby sprowadzić eksponaty do stolicy, załadowano je na 56 wagonów kolejowych. Jednocześnie na terenie różnych regionów etnograficznych miłośnicy badań organizowali czasowe wystawy budownictwa ludowego: w 1925 – w Goicea-Dolj, w 1926 – w Rușău-Brăila, w 1927 – w Nereju-Vrancea, 1928 – w Fundu Moldovei, 1929 – w Suczawie, 1930 – w Runcu-Gorj, 1931 – w Cornova-Basarabia, 1932 – w Draguș-Făgăraș. Od 1934 r. patronat nad badaniami objął król Rumunii – Karol II, a wszystkie prace odbywały się odtąd w ramach Królewskiej Fundacji Kultury „Księcia Karola” (rum. Fundația Culturală Regală „Principele Carol”)⁸.

Oficjalne otwarcie muzeum odbyło się w maju 1936 r. w obecności króla Karola II, członków rządu, burmistrza Bukaresztu oraz wielu osobistości życia politycznego i kulturalnego miasta. Nadano mu wówczas nazwę Muzeum Wsi Rumuńskiej (rum. Muzeul Satului Românesc). W otwarciu wzięło udział 1100 ludowych mistrzów różnej profesji (murarze, malarze, cieśle, olejarze, ikonopiscy itd.) zaproszonych z wiosek, w których zbierano eksponaty. W zamierzeniach miało to być muzeum pokazujące bogactwo i różnorodność wiejskiego życia, style architektoniczne budownictwa wiejskiego na terenie całej Rumunii, oryginalność rozwiązań i bogactwo ornamentyki, a także organizację przestrzeni ludzkiej, zwierzęcej i świata przedmiotów w ramach ludowego mikrokosmosu⁹. Na terenie skansenu znalazły się 33 autentyczne obiekty ludowe przeniesione z wiosek Rumunii. Wśród nich były nie tylko domy wraz z pomieszczeniami gospodarczymi, obiekty techniczne, ale i budownictwo sakralne (cerkwie z Dragomirești w Maramureș, *troițe*¹⁰). Zgodnie z wizją prof. D. Gustiego, muzeum powinno być pozbawione sztuczności. Aby wnieść w niego realne życie, mieli być zatem przenoszeni do niego okresowo mieszkańcy wiosek, z których pochodziły obiekty, wraz z całym dobytkiem, który był im potrzebny do życia (także żywym inwentarzem). Gusti musiał jednak szybko wycofać się ze swoich planów – nie przewidział bowiem skutków takiego działania – degradacji zabytków i obiektów muzealnych oraz konieczności ich natychmiastowej renowacji¹¹.

⁶ A. Golopenția (1909–1951) – socjolog, filozof, jeden z założycieli rumuńskiej szkoły geopolitycznej. Współpracownik prof. D. Gustiego, prowadził badania terenowe głównie na wschodnich terenach Rumunii i na Ukrainie (między Dnieprem a Bugiem). Więzień i męczennik komunistycznego reżimu. W 2006 r. ukazała się jego książka, wydana pośmiertnie z materiałów socjologa, pt. *Rumuni na wschód od Bugu*.

⁷ V.I. Pop (1907–2000) – rumuński etnolog, badacz folkloru, profesor folkloru na Uniwersytecie w Bukareszcie. Autor prac: *Tradycyjne rumuńskie obyczaje*, *Rumuński folklor literacki*, *Folklor rumuński – teoria i metoda*, *Folklor rumuński – teksty i interpretacje i in.*, zob. *Dicționarul etnologilor români*, vol. II, Iordan Datcu, București 1998, s. 161.

⁸ G. Stoica, *Muzeul Național al Satului, Dimitrie Gusti*, București 2004, s. 19.

⁹ G. Stoica, *Muzeul...*, dz. cyt., s. 24; P. Popoiu, *Muzeul Satului la 70 de ani*, București 2007.

¹⁰ Troița – tradycyjny krzyż rumuński, wykonany najczęściej w drewnie lub kamieniu, o charakterystycznych kształtach i ornamentyce. Na ten temat zob. m.in. I. Oprișan, *Troițe românești. O tipologie*, București 2003.

¹¹ http://www.muzeul-satului.ro/muzeu_istoric.php

W momencie otwarcia muzeum zajmowało przestrzeń 6,5 hektara położoną w północnej części Bukaresztu, nad brzegiem jeziora Herăstrău. I trzeba przyznać, iż od samego początku zyskało sympatię mieszkańców miasta.

W czasie drugiej wojny światowej Królewska Fundacja zdecydowała o przekazaniu zabudowań muzeum rumuńskim uchodźcom z terenów utraconych na rzecz Rosji po pakcie Ribbentrop–Mołotow w 1939 r. (Besarabii i okręgu Herței). Rumuni z tych regionów przybywali do Bukaresztu w poszukiwaniu pomocy i schronienia. Domy znajdujące się w Muzeum Wsi zaadaptowano dla potrzeb uchodźców, którzy mieszkali w nich aż do 1948 r. Z tego powodu muzeum nie mogło prowadzić swojej aktywności, a wiele zabytków zostało zniszczonych¹².

Nowy etap działalności skansenu rozpoczął się w 1948 r., kiedy to jego dyrektorem został Gheorghe Focșa¹³, były student i członek eskapad etnograficznych prof. D. Gustiego. Pod jego kierunkiem, mimo wielu trudności, muzeum stopniowo zaczęło podnosić się ze zniszczeń wojennych. Od tego roku zaczęto także ponownie prowadzić skromne badania etnograficzne w terenie. W czasach komunizmu, zgodnie z ogólnymi nakazami, miały rozwijać się one w kilku kierunkach: historycznym (budownictwo ludowe w wiekach XVII–XX), społecznym, geograficznym (grupowanie zabytków według regionów historycznych), ekonomicznym (typy gospodarstw w zależności od zajęcia ludności i wykonywanego przez nich rzemiosła) oraz artystycznym (walory estetyczne, autentyczność, oryginalność). Stopniowo zasoby muzeum rosły – w latach 60. było już w nim 40 domów, 165 budynków gospodarczych, 3 cerkwie, 15 urządzeń technicznych i warsztatów mistrzów, sprowadzonych przede wszystkim z regionów Suczawy, Vaslui, Vilcea, Konstancy, Alby, Hunedoary, Maramureszu. Muzeum prowadziło w tym czasie działalność naukową: wydawało czasopisma etnograficzne („Anuarul Muzeului Satului”, „Studii și Cercetări”), monografie naukowe, oraz działalność kulturalną, na którą składały się czasowe wystawy, festiwale folklorystyczne, prezentacja ludowych strojów.

W 1978 r. Narodowe Muzeum Wsi „Dymitra Gustiego” zostało połączone z Muzeum Sztuki Ludowej Rumuńskiej Socjalistycznej Republiki, zyskując nową hybrydyczną nazwę Narodowe Muzeum Wsi i Sztuki Ludowej „Dymitra Gustiego”. Nazwa ta obowiązywała do marca 1990 r.¹⁴

W 1989 r. rozpoczął się nowy etap w historii muzeum. W tym roku dyrekcja skansenu, chcąc wrócić do jego korzeni, oddzieliła instytucję od Muzeum Sztuki Ludowej. W wyniku tego podziału w Bukareszcie powstały dwa muzea etnograficzne, wyraźnie wyróżniające się w przestrzeni kulturalnej miasta – Muzeum Wsi „Dymitra Gustiego” oraz Muzeum Chłopa Rumuńskiego (rum. Muzeum Țaranului Român). Dyrektorem Muzeum Wsi został wówczas rumuński etnograf i muzeolog – prof. Ioan Godea.

¹² Wywiad z dyrektorem Muzeum Wsi – Paulą Popoiu, *Muzeul Satului ar putea să fie acum un model pentru satele din România*, (w:) *Ziarul Lumina*, 21 września 2009 (wersja elektroniczna: <http://www.ziarullumina.ro/articole;1381;1;28365;0>).

¹³ Gheorghe Focșa (1903–1995) – rumuński etnolog, współpracownik prof. D. Gustiego, w latach 1948–1978 dyrektor Muzeum Wsi D. Gustiego w Bukareszcie. Autor książek: *Zagadnienia wiejskiej duchowości*, *Zagadnienia cywilizacji wiejskiej*, *Elementy dekoracyjne w ziemiankach z regionu południowej Krajowy*, *Sztuka ludowa w Rumuńskiej Republice Ludowej*, *Muzeum Wsi w Bukareszcie* i in.

¹⁴ W ramach współpracy z tą instytucją zrealizowano projekt: „Architektura na terenach pochyłych” (rum. „Arhitectura pe terenuri în pantă”).

Już na samym początku Muzeum Wsi stało w obliczu ważnych problemów dotyczących jego finansowania. Musiało opracować systematyczny program rozwoju i nową orientację w badaniach, jednocześnie zwiększając nowe formy relacji z publicznością, a przez to swą atrakcyjność. Specjaliści z muzeum musieli także wypracować „linię finansowania” z kontraktów i współpracy z różnymi instytucjami, m.in. z Institutul Județean de Proiectare Prahova¹⁵, Institutul de Proiectare Timis i Institutul de Cercetari Etnologice și Dialectologice¹⁶. Przystąpiono też do powiększenia terenów muzeum, prac remontowych, uzupełniania zbiorów oraz organizowania nowej ekspozycji. Wszystkie te działania przyczyniły się zarówno do podjęcia nowych realizacji przez pracowników muzeum, powiększenia przestrzeni skansenu, powstania tzw. nowego sektora przeznaczonego głównie dla publicznych działań, jak i wzrostu liczby obiektów muzealnych.

Ekspozycja – architektura i wyposażenie

Stała wystawa Muzeum Wsi Rumuńskiej liczy obecnie 121 odrębnych i różnorodnych kompleksów zawierających około 340 zabytków. Majątek ruchomy skansenu to dodatkowo ponad 50 tys. obiektów. W muzeum znajduje się także bogata dokumentacja historyczno-etnograficzna. Są to głównie zbiory manuskryptów, studia, szkice, odręczne rysunki, plansze, klisze na szkło, czarno-białe i kolorowe filmy, fotografie z badań terenowych. Do najbardziej cennych zbiorów należą dokumenty darowane przez etnografów, socjologów i architektów rumuńskich – prof. D. Gustiego, L. Apolzana, Gh. Focsa, R. Vuia, Fl. Stanculescu, A. Gheorghiu i innych. W 2002 r. ukończono także budowę nowoczesnego budynku przeznaczonego do badań naukowych, w tym biblioteki, laboratoriów konserwacji i restauracji obiektów oraz działań kulturalnych.

Znajdujące się na terenie muzeum zabytki zostały sprowadzone z różnych regionów Rumunii i Besarabii. W skansenie pogrupowano je według starych prowincji historycznych Rumunii. Są to:

1. **OLTENIA** – kraina historyczna, na której znajdują się najstarsze ślady osadnictwa na terenie obecnej Rumunii. Na południowym wschodzie wyznacza ją rzeka Olt, a na zachodzie i północy – Dunaj. Na północy graniczy z Karpatami. Region dzielony jest na dwie części przez przepływającą przez środek rzekę Jiu. Jest to region górski, znajdują się na nim dwa przepiękne masywy górskie – Parâng (na zachód od rzeki Jiu) oraz Retezat-Godcanu (na wschód od rzeki Jiu). Na północy regionu rozciągają się głębokie i rozległe doliny podkarpackie, m.in. Dolina Branu, Magura Slătioarei, Dolina Gorjului, Dolina Bârzei oraz depresje (Novaci, Tismana, Târgu Jiu). Oltenia uznawana jest za jedną z najciekawszych prowincji etnograficznych, złożoną z wielu stref, o wyrazistej, bardzo ciekawej kulturze ludowej. W skansenie w Bukareszcie prezentowane są trzy takie strefy: Dolj, Vâlcea i Gorj.

---

¹⁵ W ramach współpracy z tą instytucją z realizowano projekt: „Wykorzystanie tradycyjnego rumuńskiego rzemiosła w świetle eksploatacji zasobów lokalnych i rozwoju małego przemysłu” (rum. „Valorificarea meșteșugurilor tradiționale românești în vederea exploatarii resurselor locale și a dezvoltării industriei mici”).

¹⁶ Wspólnie zrealizowano projekt: „Tradycyjna architektura religijna i świecka” (rum. „Arhitectura tradițională de cult și civilă”).

2. MUNTENIA (Wołoszczyzna) – wraz z Oltenią uznawana jest za najstarszą kraię rumuńską, występującą w źródłach historycznych od XIV w. Znajduje się na południu obecnej Rumunii, a jej granice wyznaczają na północy góry Karpaty, na południu i wschodzie rzeka Dunaj, oddzielająca region od Bułgarii i Dobrudży, a na północnym wschodzie rzeki Milcov, Putna i Siret. Region posiada wiele stref etnograficznych z zachowanymi bogatymi starymi tradycjami ludowymi. Słynie z bardzo starej i ciekawej architektury, oryginalnego stroju ludowego i rzemiosła. W skansenie prezentowane są cztery regiony etnograficzne Wołoszczyzny – Argeş, Muscel, Prahova oraz Dîmbovița.

3. MOŁDAWIA – część historyczna Rumunii znajdująca się pomiędzy łańcuchem Karpat a rzeką Prut, granicząca od północy z Ukrainą. Składa się z kilku regionów etnograficznych, wyróżniających się bogatą architekturą drewnianą, bardzo starą tradycją ceramiczną i ornamentyką. Mołdawia reprezentowana jest w skansenie przez 10 gospodarstw, jedno atelier kowala i cerkiew. Pochodzą one głównie z regionu Fundu Moldovei, Suczawy, Neamț, Vaslui i Vrancea.

4. SIEDMIOGRÓD – region historyczny znajdujący się na północy i zachodzie Rumunii, graniczący z Ukrainą, Węgrami i Jugosławią. Od Mołdawii oddzielony Karpatami Wschodnimi, a od Wołoszczyzny – Karpatami Południowymi. W skład Siedmiogrodu wchodzi cztery subregiony – na wschodzie i w centrum największy z nich to Siedmiogród; na północy Maramuresz, w części północno-zachodniej Crișana i na południowym zachodzie Banat, złożony z dwóch ważnych regionów – izolowanego Caransebeș, położonego w depresji otoczonej Górą Banat i Karpatami, oraz Timiș¹⁷.

Kolekcja Muzeum Wsi utworzona została w taki sposób, aby jak najbardziej przybliżyć zwiedzającym specyfikę i ducha wsi rumuńskiej. Tworzą ją przede wszystkim stare tradycyjne rumuńskie gospodarstwa, w skład których wchodziły zarówno domy mieszkalne, budynki gospodarcze przeznaczone dla zwierząt (obory, stajnie, chlewy, owczarnie, kurniki), jak i pomieszczenia służące do magazynowania płodów rolnych, opału oraz narzędzi używanych do pracy. W ramach ludowego mikrokosmosu wszystkie te budynki tworzyły otwartą przestrzeń dla rodzin, zamkniętą zaś – dla obcych. Podkreślano to już samym ukształtowaniem przestrzeni danego gospodarstwa – granicę świata *swoich* i *obcych* stanowiły zazwyczaj w rumuńskich wioskach charakterystyczne wysokie bramy, przeniesione do skansenu¹⁸. W niektórych regionach Rumunii pełniły one rolę reprezentacyjną i świadczyły o zasobności gospodarza. Szczególnie było to widoczne w rejonie Maramuresz, Gorj czy Neamț, gdzie istniał zwyczaj bogatego ozdabiania bram wejściowych apotropeicznymi motywami solarnymi lub geometrycznymi, a w późniejszym czasie – chrześcijańskimi lub świeckimi. Wraz z upływem czasu archaiczne motywy zostały zastąpione przez chrześcijańskie lub funkcjonowały w połączeniu z nimi.

Najważniejszą przestrzenią ludowego mikrokosmosu był dom. Tu toczyła się większa część życia ludzkiego, począwszy od narodzin, poprzez życie codzienne, święta doroczne, wesela, na pogrzebach skończywszy. Już przy jego budowie obowiązywało w Rumunii wykonanie szeregu zabiegów magicznych, mających zapewnić trwałość budowli oraz szczęście domownikom (np. kropienie miejsca budowy krwią zabitego ko-

¹⁷ G. Stoica, *Muzeul...*, dz. cyt., s. 69–127.

¹⁸ Tamże, s. 38.

guta, kury lub jagnięcia)¹⁹. Typy budownictwa mieszkalnego na terenach rumuńskich są bardzo bogate; w muzeum prezentowane są jedynie niektóre z nich. Do najstarszych domów należą tu tzw. domy z gankiem (rum. *casa cu foișor*), tworzące przy wejściu, zazwyczaj nad wejściem do piwnicy, specjalną przestrzeń, nazywaną często gankiem lub tarasem²⁰. Dawniej najczęściej budowano je z drewna, stosując rozmaite konstrukcje. Nierzadko otoczone były one naokoło drewnianą przyzbą. Zamieszkiwane były początkowo głównie przez bojarów lub bogatszych chłopów; z czasem stały się jednym z najbardziej popularnych typów architektury ludowej i świeckiej w Rumunii, tworząc szeroką gamę wariantów i ujawniając pomysłowość w dekoracji właścicieli. Do skansenu domy takie zostały one sprowadzone z regionu Dolj, Vîlcea, Argeș i Prohova; zazwyczaj pochodzą one z XIX w.

Do największych atrakcji skansenu należą tzw. *bordeiele*, czyli ziemianki, reprezentujące najstarszy typ budownictwa mieszkalnego znany na terenach rumuńskich. Charakteryzował się on tym, iż dolna część domu budowana była w ziemi, sięgając w głąb nawet do 100 cm²¹. Budowle te znane były w Europie już w czasach przedchrześcijańskich, a na terenie Oltenii ten typ budownictwa występował do początku XX w.; sporadycznie spotykano go jeszcze w połowie XX w. Do skansenu sprowadzono eksponaty ze wsi Castronova-Dolj i Drăhiceni-Olt, oba znalazły się w muzeum w 1950 r. i były jednymi z ostatnich spotykanych w tym kraju²². Domy takie były budowane z drewnianych belek na planie prostokąta lub kwadratu, ozdabianych na końcu szeregiem rzeźb w rozmaitych kształtach, m.in. głową konia. Do wnętrza prowadziły drzwi o rozmaitych kształtach, rzeźbione niekiedy starymi motywami – rozetami lub maskami. Części domu wyposażano także w małe prostokątne otwory okienne, wycinane w drewnianych belkach, przez które do stosunkowo ciemnego wnętrza przenikało światło. Podłogę w takich domach stanowiła zazwyczaj ubita ziemia lub gliniane klepiska. Dachy wykonywane były ze słomy, trzciny, ziemi lub gliny.

Bardzo ciekawie prezentują się także w skansenie tzw. domy z dwoma poziomami (rum. *casă cu două niveluri*), wzniesione na solidnej podstawie z kamieni, o ścianach z beli drewnianych oraz czterospadowym stromym dachu. Na piętrze domostwa takie budowano zazwyczaj z przyzbą z balustradami i kolumnami ciosanymi w motywy geometryczne. Na parterze znajdowały się piwnice – jedna, dwie lub trzy – z osobnymi wejściami. W skansenie eksponaty zebrano głównie w wioskach Țicleni-Gorj oraz Budieni-Gorj. Ten ostatni dom robi szczególne wrażenie – na dole są trzy piwnice a na piętrze trzy izby. Trzy części domu otacza przyzba z ciosanymi kolumnami i balustradą²³.

Niektóre eksponaty sprawiają wrażenie, jakby żywcem wzięto je z... bajek. Takie odczucie ma się szczególnie przy zwiedzaniu domu z Răpciuni-Neamț – to jednoizbowy dom o miniaturowych proporcjach, otoczony z trzech części przyzbą, z bardzo wysokim dachem krytym gontem z maleńkimi, ledwie widocznymi okienkami i drzwiami. W środku jest piec, proste meble, niewielki stół i piękne ozdobne ręczniki na ścianach.

¹⁹ M. Eliade, (w:) *Od Zaalmoxisa do Dzingis-chana*, Warszawa 2002, s. 170–172.

²⁰ G. Stoica, P. Petrescu, M. Bocșe, *Dicționar de artă populară*, București 1985, s. 102–103.

²¹ Tamże, s. 77.

²² http://www.muzeul-satului.ro/oltenia_54_castranova.php oraz http://www.muzeul-satului.ro/oltenia_53_draghicieni.php

²³ G. Stoica, *Muzeul...*, dz. cyt., s. 55–57.

Podobnie rzecz się ma z domem drewnianym z Zăpodeni, z regionu Vaslui, pochodzącym z XVII w. Sporadycznie podobne domy występują jeszcze do dziś w niektórych regionach Rumunii.

W Muzeum Wsi w Bukareszcie prezentowane są nie tylko domy rumuńskich mieszkańców tego kraju – umieszczono tu także eksponaty z wiosek zamieszkiwanych przez inne narodowości i etnosy. Duże wrażenie sprawia w skansenie dom z Mureș, pochodzący z wioski zasiedlonej przez Sasów już w XIII w. lub gospodarstwo z Jurilovca w Dobrudży – wsi zasiedlonej w XVIII w. przez starowierców, zwanych tu ruskimi lipowianami (rum. *ruși-lipoveni*)²⁴.

Bardzo ciekawie zaaranżowano w skansenie wnętrza domów mieszkalnych. Do domu prowadziła zawsze sień, usytuowana centralnie lub asymetrycznie. W zależności od zasobności gospodarzy domy takie składały się z kilku pomieszczeń. W tradycyjnych domach w wioskach Rumunii każde z nich miało inne przeznaczenie i było inaczej wyposażone. Ważną część domu stanowiła tzw. izba ognia (zwana też kątem ognia, rogiem ognia, kątem pieca), będąca źródłem ciepła, światła i dająca możliwość przygotowania pożywienia. Była to część sakralna – tu, w pobliżu ognia, odbywały się także najważniejsze zwyczaje rodzinne. W tradycyjnej rodzinie rumuńskiej w pobliżu ognia kobiety rodziły dzieci, przędły i tkęły. W części tej dawniej królował tzw. wolny ogień – palenisko rozpalane na środku lub w rogu izby zwieńczonej wysokim dachem, zwężającym się ku górze. W późniejszym czasie w tej przestrzeni budowano piece, na których gotowano potrawy, pieczono chleb i którymi ogrzewano dom. Niekiedy izby ognia wyposażone były u góry w małe okna, przez które mógł uwalniać się dym i przez które wnikała niewielka ilość światła do wnętrza.

Kolejno w skład domu wchodziła izba mieszkalna, przylegająca do izby ognia lub też połączona razem z nią, w której znajdowało się reprezentacyjne łóżko oraz przestrzeń ław, stołu, nad którymi wisiały ikony, ceramika, ozdobne dywany, drewniane łyżki. Była ona szczególnie ozdobiana – łóżko nakrywano kolorowymi dywanami i haftowanymi poduszkami. W niektórych częściach Siedmiogrodu w izbie tej istniały nawet specjalne tzw. paradne łóżka, na których gromadzono największą i najpiękniejszą ilość tkanin i haftów wykonanych przez gospodynię. Poza łóżkiem w tej części domu stawiono proste i funkcjonalne meble, m.in. pięknie ciosane ławy, wazy czy skrzynie. Wnętrze takiej izby zachwycało żywymi kolorami. W bogatszych domach budowano więcej izb i dzielono je na tzw. izby mieszkalne i paradne, które odpowiednio też wyposażano²⁵.

Ważnym elementem w przestrzeni gospodarstwa wiejskiego była woda znajdująca się na jego terenie lub w pobliżu – w studni, źródle lub strumieniu górskim. Miejsce ujęcia wody było miejscem sakralnym – czysta woda używana była bowiem w zwyczajach związanych z narodzinami dziecka, weselem lub śmiercią. Dlatego też przestrzeń wokół ujęcia wody była zawsze traktowana szczególnie – nie mogła być zabrudzona przez zwierzęta lub skalana przez samobójców. Studnie przybierały rozmaite kształty – w zbiorach Muzeum Wsi znajdują się zarówno studnie żurawie, z charakterystycznymi długimi belkami, studnie kopane pod korzeniami drzew czy studnie z belkami ciosanymi w kształcie konia²⁶.

²⁴ Tamże, s. 97–98; 103–105.

²⁵ Tamże, s. 43–44.

²⁶ Tamże, s. 40.

Centrum tradycyjnej wsi stanowiła zawsze świątynia. Uznawano ją za najważniejszy punkt wsi rumuńskich, wokół którego odbywały się główne wydarzenia z życia społeczności i rodziny. Najczęściej świątynie były budowane przez lokalnych mistrzów; w przypadku gdy w okolicy nie było takich, sprowadzano ich z odleglejszych miejsc. Mistrzowie, zgodnie z bizantyjską tradycją tworzenia dzieł, byli najczęściej anonimowi²⁷; sporadycznie pozostawiali swoje imiona na belkach głównych cerkwi. Cerkwie konstruowano w rozmaitej technice – miały one specyficzne formy dla każdego regionu. W Rumunii zawsze były orientowane na wschód, zgodnie z tradycją chrześcijańską, która mówiła, iż na wschodzie znajduje się raj²⁸. Najczęściej cerkwie takie na terenie Rumunii budowano według stałego planu. Składały się z trzech części – przednawia, nawy i części ołtarzowej. Czasami dodawano przedsionek z drewnianymi kolumnami. W Transylwanii nad przednawiem wznoszono bardzo wysoką wieżę, sięgającą kilkadziesiąt metrów²⁹. W Oltenii, Mołdawii i Wołoszczyźnie wieże nie były tak wysokie, nieznacznie górowały nad niewielkimi cerkiewkami.

W skansenie znajduje się obecnie pięć cerkwi. Jedną z najstarszych jest drewniana cerkiewka z 1722 r., pochodząca ze wsi Dragomirești w Maramureszu, z zachowanymi wewnątrz ikonami ściennymi przedstawiającymi m.in. Sąd Ostateczny. Z połowy XVIII w. pochodzi drewniana cerkiew z Turea-Kluż, datowana na połowę XVIII w. i sprowadzona przez Aleksandra Tzigara-Samurcusa w 1905 r. do Bukaresztu. Region Mołdawii to drewniana cerkiew Răpciuni-Neamț, wybudowana w 1773 r., z charakterystycznymi ikonami wykonanymi na wewnętrznych ścianach świątyni oraz okrągłym sklepieniem ozdobionym przepięknymi motywami geometrycznymi. Najnowszym nabytkiem skansenu jest cerkiew z Timișeni-Gorj, datowana na 1773 r., z drewnianym ikonostasem, polichromią i małym otwartym przedsionkiem wykończonym balustradami, przeniesiona tu dopiero w 2002 r.

W skansenie można oglądać także inne eksponaty kultu religijnego, m.in. słynne rumuńskie *troițe*. Duże wrażenie robi na zwiedzającym murowana *troița* z Rășinari-Sibiu z XIX w., czworoboczna, z masywnymi kolumnami i wysokim spadzistym dachem, zwieńczona krzyżem. *Troița* ta jest tynkowana i malowana motywami geometrycznymi, a także ozdobiona fryzem z podobiznami medalionami świętych, malowanymi przez lokalnych mistrzów ikon. Jednym z najciekawszych obiektów jest także *troița-pomelnic* z Fețeni-Goranu z regionu Vâlcea, zbudowana z drewna w połowie XIX w., nakryta dachem z czterema drewnianymi kolumnami, z zachowanymi imionami fundatorów i osób, za których jest ofiarowana. *Troița* ta ozdobiona jest ikonami *pisanymi* na drewnie, przedstawiającymi typ ikonograficzny Deisis, starotestamentowych proroków oraz sceny z życia Jezusa. Poza nimi w skansenie znajduje się jeszcze około 16 innych murowanych i drewnianych *troiț*, m.in. z Pietrari-Vâlcea oraz z Sighetu-Marmației³⁰.

Do zbiorów muzeum należą także urządzenia techniczne, czyli różnego rodzaju instalacje i mechanizmy używane do modernizacji pracy na wsi. Muzeum posiada rozmaite

²⁷ A. Różycka-Bryzek, *Bizantyńskie malarstwo ikonowe*, (w:) *Rocznik Muzeów Województwa Rzeszowskiego*, 1970, s. 177–208.

²⁸ Rdz 1, 8–25; I. Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara 1998, s. 344–345.

²⁹ G. Man, *Biserici de lemn din Maramureș*, Baia Mare 2007, s. 3–14.

³⁰ G. Stoica, *Muzeul...*, dz. cyt., s. 110–112.

typy takich urządzeń, napędzane wodą, wiatrem oraz siłą rąk. Są one pogrupowane w pięć działów związanych z żywnością, tekstyliami, przetwórstwem rud i metalu oraz garncarstwem. Wśród nich znajdują się „steaza” i „văiağa” używane do czyszczenia deerek i tkania z wełny oraz folusze. Jedne z najciekawszych urządzeń to służące do przetwarzania zbóż wodne młyny z horyzontalnymi lub wertykalnymi kołami z XIX w. oraz młyny wietrzne sprowadzone z okolic Dobrudży. Wśród obiektów znajdują się także prasy i tłocznie oleju (rum. *teasc*), do wyciskania winogron, ziaren z dyni, orzechów i buczyny (bukwy). Z terenów Zachodnich Gór, Roşia Montana, regionu Buciumelor pochodzą urządzenia do wydobywania złota – kruszarki, rozdrabniarki, tłuczarki. Bardzo ciekawe są oryginalne kuźnie z początków XX w., przeniesione z regionu Bihor oraz Fundu-Moldovei. Interesująco przedstawiana jest także ceramika rumuńska, tak szeroko rozpowszechniona na terenie całej Rumunii. Dawniej, zarówno w dworach bojarskich, jak i po wsiach istniało dużo warsztatów garncarskich, produkujących naczynia dla miejscowej społeczności. Na terenie Rumunii istniały wyspecjalizowane centra garncarskie, w których dominowała określona produkcja i ornamentyka. Jednym z najbardziej znanych regionów wyrabiania tradycyjnej ceramiki jest do dziś Hurezu-Vîlcea – region słynął z tego od czasów panowania rodziny Brâncoveanu. Stąd do skansenu został sprowadzony cały warsztat garncarski z piecem do wypalania, autentycznymi formami ceramicznymi, emalierką i glazurą³¹.

Do skansenu sprowadzono także szereg innych budowli charakterystycznych dla rumuńskiej wsi lub charakteryzujących zajęcia gospodarzy. Ciekawym obiektem jest gospoda „La barieră” z Vălenii de Munte-Prahova, pochodząca z połowy XIX w. i służąca jako miejsce odpoczynku dla ludzi i koni. Duże wrażenie robią także kuźnie do podkuwania koni oraz kotłownie do wyrobu śliwowicy, w które wyposażone są do dziś prawie wszystkie wiejskie domy. Znajdują się tu także konstrukcje pasterskie używane na halach – stiny o archaicznym, okrągłym kształcie, owczarnie oraz surla – rodzaj szałas pasterskiego, o bardzo archaicznej konstrukcji, w formie okrągłej, w którym drewniane belki kładziono na okrągło obok siebie i oparto na górze. W szałasach takich do dziś pastersze rumuńscy śpią na halach położonych wysoko w górach.

Działalność

Trudno zgodzić się ze stwierdzeniem, iż Muzeum Wsi jest pasywną instytucją gromadzenia zbiorów i ukazywania nieistniejącego już folkloru Rumunii w sposób schematyczny i odtwórczy. To kreatywna instytucja, która potrafi znakomicie tworzyć nowe formy kultury i nauki oraz harmonijnie łączyć edukację i rozrywkę, tworząc także ekonomiczne mechanizmy służące swojej misji.

Zgodnie z deklaracjami zarządzających muzeum, ma ono szeroko otwarte drzwi dla każdego i dostosowuje program działalności do rozmaitych kategorii zwiedzających. Stara się także stworzyć specjalną przestrzeń duchową dla lepszego zrozumienia kultury tradycyjnej, prowadząc szereg działań, programów kulturowych i edukacyjnych³². Dla-

³¹ Tamże, 121–123.

³² http://www.muzeul-satului.ro/cercetare_documentare.php

tego przyciąga rozmaite kategorie publiczności, począwszy od małych dzieci, a skończywszy na najstarszym pokoleniu, a także na cudzoziemcach.

Rok działalności muzeum toczy się – podobnie jak rok obrzędowy wsi rumuńskiej – cyklicznie. Każdego roku, przy okazji zbliżających się rozmaitych wielkich świąt w kalendarzu prawosławnym, muzeum organizuje specjalne projekty przybliżające tradycyjne zwyczaje praktykowane dawniej i współcześnie w Rumunii³³.

W marcu lub kwietniu, w zależności od daty świąt Paschy, odbywają się w nim tzw. *Florile cu bucurie* – będące wprowadzeniem do obrzędowości paschalnej. W tym czasie na terenie muzeum mają miejsce wykłady o tradycjach prawosławnych związanych z Wielkanocą (m.in. o modlitwie, przybliżenie apokryficznej Ewangelii wg Piłata, na podstawie której powstało szereg wierzeń i obrzędów w tradycyjnej kulturze rumuńskiej), wykłady o rumuńskim kalendarzu, pokazy zwyczajów i obrzędowości Wielkiej Nocy, warsztaty pisania ikon oraz malowania pisanek prowadzone przez ludowych mistrzów. Przygotowuje się także rytualny stół paschalny, jaki stawia się do dziś w wioskach Rumunii. Podczas spotkań prezentuje się postne jedzenie – kołaczki, strucle, placki, paszteciki, ryby, wina. Towarzyszą tym wydarzeniom śpiewy w wykonaniu kobiet z wiosek różnych regionów Rumunii oraz paschalne kolędowanie³⁴.

We wrześniu, przy okazji święta Podwyższenia Krzyża Pańskiego (14.09), odbywa się w muzeum tzw. Dzień Krzyża. W tradycyjnej społeczności święto to związane było z czasem rytualnego winobrania. W skansenie poznaje się wówczas sekrety przygotowania tego chrześcijańskiego napoju oraz ma miejsce degustacja wina połączona z możliwością jego zakupu³⁵.

W dniach 23–25 października mają miejsce Targi św. Dymitra. To czas rozpoczynający tradycyjnie jesień. Podczas targów chłopci, ludowi mistrzowie oraz artyści oferują w skansenie produkty swojej pracy – pieczywo, bryndzę, bunc, zakuski, powidła, wędliny, jajka, a także wazy, łyżki, ikony na szkle i drewnie malowane, instrumenty muzyczne³⁶.

W grudniu odbywają się tzw. *Florile Dalbe* – festiwal zwyczajów i wierzeń związanych z okresem Bożego Narodzenia i Nowego Roku. W tym czasie w skansenie ma miejsce wystawa bożonarodzeniowych masek, parada kolędników, pokaz zwyczajów ludowych, tańce w wykonaniu ludowych zespołów (taniec kozy, taniec z maskami). Odbywa się także wspólne kolędowanie³⁷.

Muzeum obchodzi nie tylko doroczne święta tradycyjne, ale włącza także do cyklu imprez święta nowo kultywowane w Rumunii. 14 lutego w skansenie obchodzony jest dzień św. Walentego – to propozycja spędzenia tego dnia z miłością, muzyką, tańcem i teatrem. W tym dniu dominują słodkie tradycyjne potrawy – miód, tarty, ciasta, czekolada, a także kwiaty. W ten dzień każdy o imieniu Walenty i każdy urodzony

³³ Sprawozdania z działalności muzeum, a także sprawozdania ewaluacji dostępne są na stronie internetowej muzeum: P. Popoiu, *Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”. Raport de activitate 2007–2009. Evaluare finală*, http://www.muzeul-satului.ro/Evaluare_finala_2007_2009_MNSDG.pdf

³⁴ Program imprez wielkanocnych w Muzeum Wsi z 2010 roku można znaleźć na stronie internetowej: http://www.muzeul-satului.ro/floriile_2010.php

³⁵ Zobacz m.in. S. Duicu, *Înălțarea cinstitei de viață făcătoarei Cruci a Domnului*, http://www.muzeul-satului.ro/ziua_crucii.php lub www.muzeul-satului.ro/serbarile_toamnei_2010.php

³⁶ http://www.muzeul-satului.ro/targ_sf_dumitru_2009.php

³⁷ http://www.muzeul-satului.ro/florile_dalbe_2009.php

14 lutego ma do skansenu wstęp wolny. Podobnie, 21 lutego obchodzi się w muzeum *Dragobetele* – tradycyjne święto miłości w Rumunii. Muzeum proponuje wówczas występy teatrów z Bukaresztu, promuje książki wydawnictw rumuńskich. W przestrzeni muzeum rozbrzmiewa wówczas ludowa muzyka miłości, odbywają się występy ludowych zespołów z różnych części Rumunii, dominują śpiewy i tańce rumuńskie. W tym dniu przedstawia się też publiczny *descîntec* miłosny, czyli rodzaj magii i czarów, mających sprowadzić miłość wybranej osoby. Podobne targi organizowane są także z okazji święta św. św. Konstantyna i Heleny (21 maja) oraz św. św. apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca).

Muzeum Wsi organizuje także corocznie kilka targów ludowych przypadających poza wielkimi świętami. Słynne i gromadzące wielu zwiedzających są Targi Garncarskie (Tîrguri Olarilor), na których można kupić tradycyjne ludowe naczynia – wazy na wodę, mleko, wino, popularne w Rumunii gołąbki, jadane zarówno na co dzień, jak i w święta (wesela, chrzciny, stypa). Są na nie zapraszani ludowi mistrzowie z wiosek różnych regionów.

Skansen organizuje także działania przybliżające historię i kulturę różnych regionów Rumunii. W 2009 r. miała miejsce impreza „Maramureş – Cultură şi Tradiţie”, podczas której prezentowano kulturę ludową regionu Siedmiogrodu. Podczas imprezy odbywały się targi rękodzieła ludowych mistrzów (maski świąteczne, ozdoby, przedmioty i zabawki drewniane, cergi), parada strojów ludowych z regionu Chioarului i Maramureş oraz występy ludowych zespołów Ansamblul Naţional „Transilvania, grupy dziecięcej Călineşti i Ceteraşii z Doliny Izei³⁸.

Skansen włącza się także w międzynarodowe działania promujące muzea. W maju każdego roku w Muzeum Wsi obchodzi się Noc Muzeów. Z tej okazji muzeum przygotowuje specjalny tygodniowy (nie na jedną noc!!!) program obchodów. W 2010 r. tydzień ten był dedykowany Dimitrowi Gustiemu – jednemu z najwybitniejszych rumuńskich socjologów, fundatorowi muzeum. Z tej okazji odbyła się tu konferencja naukowa, prezentacja archaicznych i na co dzień niedostępnych zbiorów ludowych zebranych przez Profesora. W tym czasie miały miejsce wernisaże ciekawych wystaw – „Dom”, oraz malarstwa naiwnego Gh. Ciobanu, „Pielgrzymka przez rumuńskie wioski”. Można było delektować się także starymi filmami etnograficznymi pochodzącymi ze szkoły socjologii w Bukareszcie. Towarzyszyły tym wydarzeniom targi mistrzów ludowych, tradycyjnego jedzenia i produktów ekologicznych. Pokazywano kolekcję dywanów z różnych części kraju – Transylwanii, Banatu oraz Mołdawii. Specjalna część obchodów poświęcona była Arumunom – mieszkańcom Bałkanów. Można było zasiąść w rozmaitych atelier i popробować swoich sił wśród prawdziwych garncarzy, tkaczy, malarzy ikon, malarek jajek, wytwórców instrumentów muzycznych, a także zobaczyć rekonstrukcję tradycyjnego wesela z regionu Oaş.

Muzeum organizuje również dni poświęcone poznaniu innych kultur. Odbyły się już spotkania z kulturą włoską, japońską, chilijską. Nierzadko spotkania te są połączone z działalnością charytatywną. W 2009 r. w skansenie miał miejsce Bazar de caritate, organizowany wspólnie z rumuńskim stowarzyszeniem Kobiet Wschodu, Departamentem Relacji Międzyetnicznych Rządu Rumunii i Wysokiego Komisarzatu ONZ dla Uchodźców. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele krajów arabskich i Afryki Pół-

³⁸ <http://www.muzeul-satului.ro/rap2009.php>

nocnej, którzy działają na rzecz dialogu, lepszych relacji i poznania między ludźmi pochodzącymi z rozmaitych kulturowo krajów (Algierii, Egiptu, Jordanii, Libanu, Palestyny, Maroka, Kataru, Syrii, Tunezji). Bazar ten miał pomóc ludziom, którzy znaleźli się w sytuacji krytycznej i samodzielnie nie potrafili znaleźć z niej wyjścia. Można było posłuchać muzyki orientalnej i rumuńskiej oraz obejrzeć paradę strojów ludowych z wymienionych krajów³⁹.

Skansen wspiera także młode talenty. W tym celu organizuje wernisaże młodych twórców. W 2010 r. odbyła się tu wystawa prac młodej malarki z Kiszyniowa, Valerii Duca, zatytułowana *Galaxia culorilor*. Juliana Fabritius Dancu zaprezentowała akwarele pt. „Dom tradycyjny”, a Dan Dinescu, wystawę fotografii o wiosce Ieud w Maramureszu. Tu także prezentowano wystawę akwarel artystów rumuńskich pt. „Artyści i wieś rumuńska”.

W tym samym roku Petru i Andriei Costin zaprezentowali kolekcję ikon prawosławnych z Rosji, Besarabii oraz Rumunii od połowy XVIII do początków XX wieku. Ikony te, wykonane w technice tempery na drewnie lub oleju na drewnie, oprawione w srebro lub brąz, prezentowały głównie artystów ruskich szkół. Na wystawie pokazano ponad 100 ikon w 30 tematach, dotyczących najczęściej ikonografii Starego i Nowego Testamentu, świętych kanonizowanych przez cerkiew prawosławną. Pokazywano tu słynne ikony maryjne – Matki Bożej Kazańskiej, Smoleńskiej, Włodzimierskiej, Tichwińskiej, Kozielskiej, Fiodorowskiej oraz Matki Bożej z Hârbova. Można było podziwiać także sceny z życia Matki Bożej i Jezusa, archaniołów Michała i Gabriela, świętych Jerzego, Dymitra, Mikołaja, Jana Chrzciela, Haralambie czy Eliasza.

Skansen organizuje wystawy tematyczne, wydaje książki, płyty i kasy z muzyką i ludowymi tańcami, koncerty muzyki folkowej, sprzedaje prace wykonane przez tradycyjnych mistrzów i artystów plastyków z Rumunii wzorowane na technice tradycyjnej. Muzeum organizuje także konferencje naukowe dotyczące rozmaitych problemów rumuńskiej etnografii, konserwacji i restauracji zabytków, ale i sposobów zarządzania muzeum.

Muzeum Wsi stworzyło efektywną politykę cen usług dla publiczności. Przy wejściu do skansenu pobierana jest stała opłata. Muzeum oferuje za dodatkową opłatą oprowadzania z przewodnikiem lub – dla cudzoziemców – oprowadzanie w różnych językach z przewodnikiem (angielski, francuski, niemiecki, rosyjski). W każdy poniedziałek oraz w rocznicę założenia muzeum w każdym roku wstęp jest bezpłatny. Dodatkowo pobierane są opłaty za usługi edukacyjne, przewodnickie, udostępnianie sal oraz organizację przedsięwzięć kulturalnych niespecyficznych dla muzeów (koncerty, przedstawienia, konferencje); udostępnia się też przestrzeń dla filmu i telewizji, oferuje usługi konserwatorskie, konsultacje specjalistyczne, badania zlecone, prowadzi sprzedaż praw do reprodukcji, sprzedaż publikacji wszelkiego typu, w tym katalogów, książek, multi-mediów, produktów inspirowanych zbiorami (pamiątki), dzieł projektowania; organizuje się kawiarnie i restauracje, usługi i konsultacje biblioteczne, akcje społeczne (dla osób niepełnosprawnych) i terapie zajęciowe, wypożycza się zbiory do dekoracji. Jedną z takich usług jest także udostępnianie cerkwi znajdujących się na terenie skansenu do uroczystości ślubnych.

³⁹ <http://www.muzeul-satului.ro/rap2009.php>

Nic dziwnego, iż przy takim zarządzaniu, instytucja ta znalazła się na pierwszym miejscu w rankingu „Top 10 muzeu din Romania”. W 2009 r. odwiedziła go największa liczba zwiedzających muzea w Rumunii – 284 tys. 600 osób⁴⁰. Wypada tylko pozazdrościć i pogratulować dyrekcji i pracownikom takiego zarządzania muzeum...

BIBLIOGRAFIA

- Datcu I., *Dicționarul etnologilor români*, vol. II, București 1998.
- Duicu S., *Înălțarea cinstitei de viață făcătoarei Cruci a Domnului*, www.muzeul-satului.ro/ziaua_crucii.php lub www.muzeul-satului.ro/serbarile_toamnei_2010.php
- Eliade M., (w:) *Od Zaalmoxisa do Dzingis-chana*, Warszawa 2002, s. 170–172.
- Evseev I., *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara 1998.
- Stahl H.H., *Traditional Romanian Village Communities: The Transition from the Communal to the Capitalist Mode of Production in the Danube Region*, Cambridge 1980.
- Man G., *Biserici de lemn din Maramureș*, Baia Mare 2007.
- Oprîșan I., *Troițe românești. O tipologie*, București 2003.
- Popoiu P., *Muzeul Satului la 70 de ani*, București 2007.
- Popoiu P., *Muzeul Satului ar putea să fie acum un model pentru satele din România*, (w:) *Ziarul Lumina*, 21 września 2009 (wersja elektroniczna: <http://www.ziarullumina.ro/articole;1381;1;28365;0>).
- Popoiu P., *Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”. Raport de activitate 2007-2009. Evaluare finală*, http://www.muzeul-satului.ro/Evaluare_finala_2007_2009_MNSDG.pdf
- Popovăț P., *Părintele Muzeului*, (w:) *Muzeul de la Șosea*, Martor IV, București 1999.
- Różycka-Bryzek A., *Bizantyńskie malarstwo ikonowe*, (w:) *Rocznik Muzeów Województwa Rzeszowskiego*, Rzeszów 1970.
- Stoica G., Petrescu P., Bocșe M., *Dicționar de artă populară*, București 1985.
- Stoica G., *Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”*, București 2004.
- <http://www.muzeul-satului.ro>
- <http://www.romanialibera.ro>

---

⁴⁰ Wyniki popularności muzeum w Rumunii opublikowane zostały m.in. na: <http://www.romanialibera.ro/exclusiv-rl/topuri/top-10-muzeu-din-romania-182721.html>